

N: 3140 - 4526

STATISTISKA CENTRALBYRÅN
 Kopia av handling ur
 SCB:s ARKIV
 Arkiv... 82

Kansliet
 Serie: Åtgångna skrivelser
 Volym: BIA: 93

Sida 70
 Utdrag
 Hushåll eller matlag

Kungl. Statistiska Centralbyråns cirkulär

rikets samtliga Kontraktspastor, Kyrkoherdar och vederbörande Församlingsföreståndare, utom i Stockholm, angående allmän folkräkning i riket vid utgången af år 1900.

Kungl. Maj:t har genom nådigt bref till Statistiska Centralbyrån den 21 september 1900 funnit godt förordna: att för den allmänna folkräkning, som vid innevarande utgång skall ega rum, folkräkningsuppgifterna skola för riket, utom Stockholms stad, jemlikt nådiga kungörelsen den 4 november 1859 af vederbörande pastor och församlingsföreståndare meddelas i form af utdrag ur hvarje församlings församlingsbok och för Stockholms stad anshå på enahanda sätt som vid 1890 års folkräkning eller så, att de uppgifter, hvilka skola af stadens invånare till den mantalsskrifning, som i början af år 1901 komma att omfatta äfven de särskilda upplysningar, som derutöfver äro för folkräkningens ändamål behöfliga, efter de sålunda erhållna uppgifterna skola genom statens försorg medelst afskrifter sammanföras till folkräkningsuppgifter; skolande dessa omfatta äfven de i mantalsskrifningen kvarstående personer, som omförmälas i § 10 mom. 7 af den förordningen angående mantalsskrifning i Stockholm den 28 maj 1897;

att för församling, der församlingsboken föres icke efter kronologiskt eller alfabetiskt, skall utom utdrag ur församlingsboken äfven meddelas utdrag ur den församlingsboken hörande fastighetslängden i de fall, hvilka senare framdeles kan pröfvas nödigt;

att omfånget af folkräkningsuppgifterna skall vara bestämda med det för 1890 års folkräkning bestämda tillägg dock, att bland lyten äfven antecknas fall som följande:

att i utdraget ur församlingsboken skall meddelas ej endast afskrift af den jemlikt nådiga cirkuläret den 20 januari 1865 upprättade särskilda förteckningen å i hushörsförteckningen kvarstående men å kyrkoskrifningsorten obefintliga personer utan äfven utdrag ur boken öfver obefintliga; samt denna afskrift och sistnämnda utdrag tillsammans äfven endast de under åren 1891—1900 i förteckningen i boken öfver obefintliga upptagna och ej derur afförda personer;

att rotmännen i Stockholm skola, hvar för sin rote, i förteckning öfver de personer, som, ehuru i mantalsskrifningen kvarstående, ändock icke blifvit till mantalsskrifningen i början af åren 1892—1901 uppgifna och derför äro särskild förteckning å sådana personer eller i boken öfver obefintliga samt sedermera icke blifvit derur afförda med iakttagande att de bland dessa personer, som i förteckningens afslutande åter anträffas, böra räknas som sådana de blifvit till folkräkningen uppgifna; skolande vidare dessutom meddela utdrag ur boken öfver kyrkoskrifningen i Stockholm;

att såsedt hvad ofvannämnda folkräkningsuppgifter äro innehållna rörande fångelser, hospital, asyler, vårdanstalt, institut för döfstamma och blindas samt andra inrättningar, fullständiga förteckningar å samtliga dessa inrättningar hörande eller deri intagna personer, samt att de äro vid inrättningen kyrkoskrifna, skola af vederbörande befäl eller styrelser meddelas till Statistiska Centralbyrån, som har att mottaga och för alla ofvannämnda folkräkningsuppgifter och församlingsboken hörande fastighetslängden bör infordras, samt vidtaga de åtgärder och meddela de närmare upplysningar, som för folkräkningens ändamålsenliga förberedande och utförande kunna finnas erforderliga, dock att i Stockholm, bör verkställas med Öfverståthållareembetet.

Till följd af detta nådiga bref får Kungl. Statistiska Centralbyrån här meddela angående 1900 års folkräkning:

1) Uppgifterna till folkräkningen skola af vederbörande pastor och församlingsföreståndare, utom i Stockholms stad, meddelas Statistiska Centralbyrån i form af utdrag ur församlingsboken, såsom denna utvisar förhållandet vid det borgerliga årets slut, eller den 31 december 1900, oberoende af förändringar, som efter nämnda dag inträffat, så att exempelvis barn födda efter 1901 års ingång eller personer, som sedan dess inflyttat, icke böra upptagas i utdraget, men i församlingsboken före år 1901 upptagna personer, som efter år 1900 affidit eller från församlingen utflyttat, böra behandlas såsom vid 1900 års utgång tillhörande församlingen.

2) För uppgifternas meddelande utdelas af Statistiska Centralbyrån tryckta blanketter, nemligen ett slags blanketter för sjelfva utdragen och ett slags blanketter för sammandrag af summor.

3) Utdraget ur församlingsboken skall afgifvas för hvarje församling, hvarför sådan bok eller personalförteckning föres; skolande alltså, då ett pastorat utgöres af flere församlingar, nytt ark af blanketten börjas för hvarje församling. Då kyrkosocken är delad mellan tvenne län eller mellan land och stad, lemnas särskildt utdrag för hvarje församlingsdel, såsom utgjorde den en församling för sig, hvarvid i rubriken ordet församling ändras till församlingsdel.

Jemte ifyllande å hvarje ark af församlingens namn m. m. som af rubriken å blanketten antydes, skola samtliga sidor numreras i en följd.

4) Utdragen skola innehålla i vederbörande kolumner, med få undantag, samma uppgifter som i nådiga förordningen den 6 augusti 1894 angående kyrkoböckers förordning äro i afseende på församlingsbokens motsvarande kolumner genom föreskrifter, regler och exempel anbefalda, hvarian i utdragen nästan iptet annat erfordras än ett återgifvande af innehållet i de församlingsbokens kolumner, för hvilka skall i utdragen redogöras, såsom närmare framgår af här nedan meddelade regler för blanketternas ifyllande jemte derefter följande med exempel ifyllda blankett;

varande, af församlingsbokens aderton kolumner, upptagna å utdraget endast kol. 1, 2, 3, 5, 7—8, 14.

5) För hvarje särskild sida i utdraget af församlingsboken nedsummeras antalet hushåll eller matlag (i kol. 1) och antalet personer (i kol. 7—8), hvarefter summan för personantalet å sidan införes bredvid i kol. 14. (För kontrollens skull bör tillses att, enär sidan innehåller 50 rader för inskrifningar af person- och andra namn, folkmängdssumman i kol. 14 jemte antalet af de rader å sidan, som användts för byanamn och dylikt eller möjligen blifvit för ändamålet ej använda, utgör talet 50.)

Efter det nämnda summor för hushåll och personer sålunda å hvarje sida erhållits, transporterats dessa summor icke till nästa sida, utan införas å särskild (hurofvan under mom. 2 omförmäld) blankett för sammandrag af summorna och der summeras till slutsumma för hela församlingen.

6) I nämnda slutsumma skola inräknas äfven de å församlingen skrifne, men deremot icke de s. k. kvarstående obefintliga, beträffande hvilka skola, i slutet af utdraget och under rubriken *Qvarstående obefintliga sedan åren 1891—1900*, meddelas uppgifter för nämnda år enligt dels den jemlikt nådiga cirkuläret den 20 januari 1865 upprättade särskilda förteckningen å i hushörsförteckningen kvarstående men å kyrkoskrifningsorten obefintliga personer, och dels boken öfver obefintliga; börande dessa uppgifter så vidt möjligt vara likartade med dem, som församlingsboken innehåller om der upptagna personer, och sålunda äfven angående den sannolika vistelseorten utom församlingen.

För församling, der någon sådan kvarstående obefintlig sedan åren 1891—1900 icke finnes, skall utdraget derom innehålla uttrycklig anteckning.

7) Utdragets riktighet skall af pastor eller församlingsföreståndare bestyrkas medelst *namnets undertecknande* å sista arket, börande äfven det härofvän under 5) omförmälda sammandraget undertecknas.

8) Då af slutsumman i nyssnämnda sammandrag församlingens rätta folkmängd blifvit utrönt, skall i öfversämsstämme dermed den föreskrifna *Summariska redogörelsen för folkmängden* den 31 december 1900 rättas, derest så behöfves, innan den till Statistiska Centralbyrån insändes.

9) Utdraget ur församlingsboken jemte dertill hörande sammandrag af summorna bör till Statistiska Centralbyrån insändas på samma gång och på samma sätt samt i öfrigt

behandlas, som nyssnämnda summariska redogörelse och utdragen ur födelse-, vigsel- och dödböckerna för år 1900 inom den härför fastställda tiden eller före utgången af februari år 1901 (jfr Bihang till Svensk författningssamling för år 1895, Nr 20, sid. 3, mom. 8).

Derest för någon församling hinder möter för insändandet af utdraget ur församlingsboken jemte summariska folkmängdsredogörelsen inom den fastställda tiden, kan en månads *anstånd* medgifvas af vederbörande *Kontraktspastor*, hvarom denne vid öfversändandet af öfriga till kontraktet hörande utdrag af kyrkoböckerna m. m. torde meddela underrättelse till Statistiska Centralbyrån.

Stockholm den 1 oktober 1900.

ELIS SIDENBLADH.

Karl Sidenbladh.

Regler för blanketternas ifyllande.

(Jemför efterföljande med exempel ifyllda blankett.)

Vid ifyllande af blanketten för utdrag ur församlingsboken iakttages följande beträffande:

Kol. 1.

a) Inom den med *Hushåll eller matlag* betecknade delen af kolumnen sammanföras, medelst ett klammer jemte en etta (1) der framför, de personer, som tillhöra samma hushåll eller matlag. För ensamt lefvande personer sättes blott en etta.

b) Der *församlingsboken föres efter bostad*, utskrifves å vederbörliga ställen i utdraget på särskild rad och understrykes namnet å hvarje *by*, lägenhet eller köping (quarter eller rote i stad), hvarvid anteckning göres, om by eller lägenhet tillhör annat *härad* eller tingslag än öfriga delen af församlingen; och tillägges ordet *municipalsamhälle* för sådant område å landsbygden, hvars medlemmar ega att, oberoende af kommunen i öfrigt, sjelfve vårda sådana för samhället gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter, som afses i ordningsstadgan, byggnadsstadgan och brandstadgan för rikets städer samt hälsovårdsstadgan för riket, i hvad den gäller stad; börande dessutom angifvas, om i utdraget särskildt upptagen lägenhet är att räkna till sådant *municipalsamhälle*.

c) Der *församlingsboken icke föres efter bostad* utan kronologiskt eller alfabetiskt efter personernas tillnamn, böra nyssnämnda uppgifter om *by*, lägenhet eller köping (quarter eller rote i stad), äfvensom *härad* och *municipalsamhälle*, meddelas å utdraget (i kol. 1 eller ock i kol. 14) på det sätt, som församlingsboken det utvisar, eller så som lämpligast synes; kommande derför, ifall sålunda nödig tydlighet i nämnda hänseenden finnes ej vara vunnen, särskildt utdrag ur den till församlingsboken hörande *fastighetslängden* att sedermera införas.

d) Personalförteckningen skall upptaga *fullständiga namnet å hvarje person*, hvarvid förnamnet (dopnamnet) sättes före eller efter tillnamnet, allt eftersom skrifsättet är i sjelfva församlingsboken, hvarjemte uppgift lemnas om *ställningen inom familjen*, såsom hustru, son, dotter, mannens son i första giftet m. m., hvarvid lämpliga förkortningar må användas, äfvensom om persons *titel*, ifall denna är annan än den i yrkeskolumnen (kol. 2) angifna, samt huruvida person är *icke döpt* eller icke af Svenska kyrkan döpt.

Icke någon person med dertill hörande anteckningar får upptaga mera än en rad.

Kol. 2.

a) *Yrke* (tjänst eller näringsfång) angifves så noga som möjligt, ej blott för man utan äfven för qvinna, som innehar eller utöfvar särskildt näringsfång, tjänst eller yrke, således t. ex. ej blott arbetare, fabriksarbetare, gesäll, enka o. s. v., utan tegelbruksarbetare, skräddaregesäll, klädesfabriksarbetare, idkar kopparslageri o. s. v. Om någon idkar *flere näringsfång*, angifves det hufvudsakliga. För hvarje hushåll bör alltid *någon lefnadsställning för hufvudpersonen* angifvas, äfven om ej något särskildt yrke (tjänst,

näringsfång) af honom utöfvas, t. ex. pensionstagare, backstugu-, undantags-, inhyses-, fattig- eller hospitalshjon o. s. v.

b) Om *främmande stam*, t. ex. finne, lapp, zigenare göres anteckning, hvarvid i brist på annan bestämningsgrund stammens namn angifves med ledning af det inom hushållet vanligen använda talspråket.

c) Blad behäftade med *lyten* skall angifvas den som är behäftad med *fallandesot* eller är *sinnessjuk* (som förut egt sitt förstånd fulla bruk), *idiot* (som från barndomen varit mindre vetande och aldrig egt fullt förstånd), *blind* eller *döfstum*.

Kol. 3 och kol. 5.

Vid angifvande af *födelseåren* och *födelseorten* kunna lämpliga förkortningar användas.

Kol. 7—8.

För en rätt fördelning efter *kön* och *civilstånd* insättes en etta (1) i någon af dessa kolumner enligt rubrikernas lydelse, hvilket iakttages äfven för minderåriga barn.

Kol. 14.

Af de anteckningar, som skola göras i denna kolumn uti församlingsboken, upptagas här i utdraget (utom eventuellt i vissa fall uppgift om bostad m. m.; jfr mom. e af reglerna här ofvan för kol. 1) endast de uppgifter, som röra främmande trobekännelse, utträde ur Svenska kyrkan, främmande nationalitet och frånvarande, hvarvid iakttages:

a) Der beträffande *främmande trobekännare* vissa uppgifter förekomma i särskild afdelning af församlingsboken eller i fastighetslängd, sammanföras här i utdraget alla vederbörliga uppgifter ej allenast i kol. 14 utan äfven i föregående kolumner.

b) För den, som enligt anmälan *utträdit ur Svenska kyrkan*, antecknas endast att utträdet skett, hvaremot angifvandet af tiderna icke erfordras. Tillika antecknas det trossamfund, hvartill personen velat öfvergå.

c) *Främmande nationalitet* antecknas så noga som möjligt, så att för angifvandet af den främmande staten benämningar sådana som Tyskland, Tyska riket och dylikt ej äro tillräckliga, utan bör staten närmare angifvas, t. ex. Preussen, Konungariket Sachsen, Hamburg, Bayern o. s. v.

d) Då någon församlingsmedlem är för längre tid *frånvarande* från församlingen, antecknas personens vistelseort, så vidt den är känd, äfvensom hans sysselsättning å den främmande orten, t. ex. vistas vid N. N. universitet, skola; intagen å N. N. hospital, fängelse; till sjös, m. m. dyl.

I denna kolumn (kol. 14) antecknas äfven, då blott *den ena af två makar* finnes i utdraget införd, med hvilken han eller hon är i äktenskap förenad, äfvensom dennes vistelseort.

Angående ifrågavarande utdrags *summering* och angående ifyllandet af blanketten för *Sammandrag af summorna*, se ofvan mom. 5 i cirkuläret.

By eller lägenhet (quarter eller rote i stad).
(Bynamnet skrives på särskild rad och understrykes.)
Namn (fullständigt) å hvarje person; **familjeställning** (h. = hustru, s. = son, d. = dotter o. s. v.);
Titel (om annan än den i kol. 2 angifna); **icke döpt**.

Nygård.

Anders Gustaf Eriksson

h. Maria Kristina Larsdotter

s. Johan Anders

d. Anna Kristina

mågen Nils Johan Lundström

h. Maria Lovisa Andersdotter

Johan Hörnström

d. Karin Amalia

s. Nils Johan

moder Amalia Hörnström

Erlend Fristedt

Siarö (tillhör N. N. härad).

Karl Theodor Alexander Möller, f. d. Sjökapten

h. Anne Marie Duvin

s. Karl Alexander

d. Anna Mathilda

s. Theodor

d. Maria Johanna

Leopoldine Vogel

Johan Olsson Lundgren

Anna Johansdotter

Klara Augusta Molin

Grindstugan (tillhör N. N. härad).

Olof Lemström

h. Lovisa Bogren

s. Per Johan. *Icke af Sv. kyrkan döpt.*

Johanna Landin

Sjöstads jernvägsstation. (Municipalsamhälle.)

Nils Gustaf Eklund, Kapten i Arm.

h. Johanna Wilhelmina Widegren

s. Nikolaus Johannes

d. Sofia Maria

Maria Charlotta Eriksson

Carl Andersson Björk

Johan August Gustafsson

h. Clara Sophia Åkerberg

Karl Gustaf Eriksson

h. Anna Dillström

s. Karl Gustaf

d. Emma Johanna. *Icke döpt.*

August Schmidt

h. Anna Charlotta Hultgren

Jennes d. i 1:a g. Augusta Ekblom

Mathilda Jonsdotter

Lovisa Charlotta Jäderlund

d. Emma Lovisa

systerd. Gustafva Almqvist

Per August Strandberg

s. Gustaf Adolf

Summa (för denna sida).

lyssnämnda summariska redogörelse och utlase-, vigsel- och dödböckerna för år 1900, för fastställda tiden eller före utgången af (jfr Bihang till Svensk författningssamling 20, sid. 3, mom. 8).

någon församling hinder möter för insättet ur församlingsboken jemte summariska berelsen inom den fastställda tiden, kan en medgifvas af vederbörligaste Kontraktsprest, id öfversändandet af öfriga till kontraktet af kyrkoböckerna m. m. torde meddela. Statistiska Centralbyrån. 1 oktober 1900.

ELIS SIDENBLADH.

Karl Sidenblad.

de.

onom utöfvas, t. ex. pensionstagare, back-, inhyses-, fattig- eller hospitalshjon o. s. v. vande *stam*, t. ex. finne, lapp, zigenare. hvarvid i brist på annan bestämmingsnamn angifvas med ledning af det inom använda talspråket. äftade med *lyten* skall angifvas den som fallandesot eller är sinnessjuk (som förut s fulla bruk), *idiot* (som från barndomen ande och aldrig egt fullt förstånd), *blind*

Kol. 3 och kol. 5.

de af födelseåren och födelseorten kunna ngar användas.

Kol. 7—8.

rdelning efter kön och civilstånd insättes on af dessa kolumner enligt rubrikernas kttages äfven för minderåriga barn.

Kol. 14.

ningar, som skola göras i denna kolumn en, upptagas här i utdraget (utom even- uppgift om bostad m. m.; jfr mom. c af n för kol. 1) endast de uppgifter, som osbekänneelse, utträde ur Svenska kyrkan, litet och frånvarande, hvarvid iakttages: ande främmande trosbekännare vissa upp- i särskild afdelning af församlingsboken ängd, sammanföras här i utdraget alla ifter ej allenast i kol. 14 utan äfven i er.

m enligt anmälan utträdt ur Svenska kyr- last att utträddandet skett, hvaremot an- ra icke erfordras. Tillika antecknas det ill personen velat öfvergå.

nationalitet antecknas så noga som möj- ngifvandet af den främmande staten be- som Tyskland, Tyska riket och dylikt utan bör staten närmare angifvas, t. ex. riket Sachsen, Hamburg, Bayern o. s. v. församlingsmedlem är för längre tid från- samlingen, antecknas personens vistelse- är känd, äfvensom hans sysselsättning å orten, t. ex. vistas vid N. N. universitet, N. N. hospital, fängelse; till sjös, m. m. dyl- umn (kol. 14) antecknas äfven, då blott akar finnes i utdraget införd, med hvilken r i äktenskap förenad, äfvensom dennes

frågavarande utdrags summering och an- st af blanketten för Sammandrag af sum- mom. 5 i cirkuläret.

1	2	3	4	7-8				11		
				9	10	11	12			
Yrke (tjänst, näringsfång). Stam (främmande). Lyte (fallandesot, sinnessjuk, idiot, blind, döftam).	Födelse- ort. (församling i lön eller i stad).	år.	Födelse- ort. (församling i lön eller i stad).	Opf.	Gifv.	Bakling.	Bakr.	Frånvarande. m. q.	Trosbekänne- else (främmande). Utträde ur Svenska kyrkan. Nationalitet (främmande). Frånvarande.	
				m. q.	m. q.	m. q.	m. q.			
Nyggård.										
Gustaf Eriksson	Hemmansegare	51	förs.		/					
Maria Kristina Larsdotter		56	d:o		/					
Anders		77	d:o	/						
Anna Kristina	Fallandesot	82	d:o	/						
Nils Johan Lundström	Dräng	75	Skokloster, Upps. l.		/					
Maria Lovisa Andersdotter		79	förs.		/					
Hörnström	Kopparslagare	52	Munsö				/			
Amalia	Blind	84	d:o	/					Å Blindinst., Tomtebodan	
Johan	Sjöman	75	förs.	/					Utrikes	
Amalia Hörnström		29	Munsö				/			
Fristedt	Kopparslagarelär. Zigenare	82	Ullasjö, Elfsb. l.	/						
Siarö (tillhör N. N. härad).										
Theodor Alexander Möller, f. d. Sjökapten	Godsegare	40	Katarina f. i Stockh.		/					
Marie Duvin		52	Le Havre i Frankrike		/					
Carl Alexander	Löjtnant i K. Flottan	75	Katarina f. i Stockh.	/					I Fransk tjänst	
Anna Mathilda	Idiot	82	förs.	/						
Theodor	Student	83	d:o	/					Vid Uppsala Univ.	
Maria Johanna		88	d:o	/						
Adeline Vogel	Guvernans	75	Zadel, Krets Frankenstein Preussen.	/					Kungl. Sachsisk under- säte	
Olsson Lundgren	Kusk	78	förs.	/						
Johansdotter	Piga	72	d:o	/						
Augusta Molin	Piga	76	d:o	/						
Grindstugan (tillhör N. N. härad).										
Lemström	Torpåre	61	Lemland, Finland		/					
Lovisa Bogren	Mejerska	65	förs.		/					
Johan. Icke af Sv. kyrkan döpt.		00	d:o	/						
Anna Landin	Undantagshjon	1800	Bromma				/			
Stads jernvägsstation. (Municipalsam- hälle.)										
Gustaf Eklund, Kapten i Arm.	Stationsinspektör	41	Klara förs. i Stockh.		/					
Johanna Wilhelmina Widegren		51	d:o		/					
Klaus Johannes	Student	80	Huddinge	/					(Vid Tekn. Högsk. i S holm I Schweiz	
Sofia Maria		82	d:o	/						
Charlotta Eriksson	Piga	78	förs.	/						
Andersson Björk	Stationskrifvare	66	Gåsborn, Verml. l.	/						
August Gustafsson	Stationskarl	70	Gryt, Södermanl. l.		/					
Mara Sophia Åkerberg		68	Flen, d:o		/					
Gustaf Eriksson	Banvakt	53	Ö. Vingåker, d:o		/				Utträdt till baptistsamf.	
Anna Dillström		62	Dillnäs, d:o		/				d:o	
Carl Gustaf		95	förs.	/						
Emma Johanna. Icke döpt.		97	d:o	/						
Schmidt	Handlande	60	Vartofta-Åsaka, Ska- raborgs l.		/					
Charlotta Hultgren		54	Linköping		/					
d. i/a g. Augusta Ekblom	Sinnessjuk	80	d:o	/					Å Vadstena hos	
Jonsdotter	Piga	61	förs.	/						
Charlotta Jäderlund	Hembagerska	73	Fundbo, Upps. l.		/				(Gift m. Artilleristen Nils Jäderlund, Vaxholm	
Lovisa		94	förs.	/						
Gustafva Almqvist	Bageribitråde	82	Fundbo, Upps. l.	/						
Gust Strandberg	Garfverifabrikör	49	Södertelge		/					
Adolf	Handelsbokhållare	73	d:o	/						
				Summa (för denna sida)				11 14 8 9 1 2 1	46	personer.

S:a för kol. 7-8:

TILL KONUNGEN.

De årsberättelser, som till Eders Kungl. Maj:t afgifvas rörande befolkningsförhållandena i riket, hafva för de år, för hvilka allmänna folkräkningar hållits, hittills pläгат fördelas i trenne olika afdelningar. Så skedde ock för år 1890, och innehöll första afdelningen af berättelsen för detta år, jämte en summarisk uppgift om länens och kommunernas folkmängd, redogörelse för vigde, födde och döde samt emigranter och immigranter under året 1890, hvarjämte uti ett bihang redogjordes för motsvarande förändringar hos befolkningen under tioårsperioden 1881—1890 äfvensom under åren 1816—1880. Uti andra afdelningen redovisades för invånareantalet vid 1890 års slut i rikets administrativa, judiciella, kommunala och ecklesiastiska förvaltningsområden, till hvilka folkmängdsuppgifter fogades arealsiffror samt i sammanhang med redogörelsen för den kyrkliga indelningen äfven uppgifter om religionsbekännelsen. Den tredje och sista afdelningen innehöll, förutom en redogörelse för själfva tillvägagångssättet vid 1890 års allmänna folkräkning, uppgifter om folkmängden efter kön, ålder och civilstånd, hushåll, födelseorter, nationalitet, yrken och lyten, hvarjämte meddelades uppgifter om frånvarande och obefintliga personer samt slutligen dödlighets- och lifslängdstabeller för det gångna årtiondet.

Med afseende å berättelsen för år 1900 är uti ifrågasvarande hänseende den förändring vidtagen, att redogörelsen för befolkningens förändringar under förutgående årtionde och under äldre tider utbrutits ur första afdelningen af berättelsen och likaledes

dödlighets- och lifslängdstabellerna utbrutits ur tredje afdelningen, hvarefter dessa båda ämnen gjorts till föremål för en särskild fjärde afdelning, som alltså behandlar befolkningsrörelsen under årtiondet, jämte återblicken på förutgående tider. Första afdelningen af berättelsen har på detta sätt kommit att innehålla endast och allenast den sedvanliga årsberättelsen, denna gång för året 1900, andra afdelningen, såsom förut, redogörelsen för rikets administrativa och öfriga indelningar samt tredje afdelningen redogörelsen för de detaljer med afseende å kön, ålder, civilstånd, hushåll m. m., som vid folkräkningen inhämtats rörande rikets innebyggare vid 1900 års utgång.

Af de fyra afdelningarna äro de båda första förut framlagda, och fjärde afdelningen är under utarbetande och delvis under tryckning. Tredje afdelningen får Statistiska Centralbyrån härmed underdånigst inför Eders Kungl. Maj:t framlägga. I likhet med folkräkningsberättelsens andra afdelning och Centralbyråns öfriga berättelser för senare år har denna publikation blifvit på ett beklagligt sätt försenad. För orsakerna till detta förhållande har Centralbyrån redogjort i sin underdåniga skrivelse den 16 sistlidne oktober.

Centralbyrån utbeder sig nu att få i korthet redogöra för folkräkningens utförande samt därefter med några ord belysa innehållet af de här till berättelsens tredje afdelning bilagda tabellerna.

Folkräkningens utförande.

A) Folkräkningens utförande.

Källorna för 1900 års folkräkning hafva varit likartade med dem för de närmast föregående folkräkningarna, i det att de utgjorts, för riket utom Stockholm, af utdrag ur församlingsböckerna, hvilka motsvara de gamla husförhörslängderna, samt för Stockholm af s. k. rotelistor, liknande de vid 1890 års folkräkning använda.

Närmare föreskrifter rörande utförandet af 1900 års folkräkning meddelades genom nädigt bref den 21 september s. å. I öfverensstämmelse med Statistiska Centralbyråns i underdånig skrifvelse den 28 februari 1900 gjorda hemställan föreskrifves i sagda bref:

att folkräkningsuppgifterna skola för hela riket, utom Stockholms stad, jemlikt nådiga kungörelsen den 4 november 1859 af vederbörande pastorer och församlingsföreståndare.

Formulär användt vid 1890 års folkräkning (i hela riket utom Stockholm).

(Storlek inom linier 23 x 39 em.)

Utdrag ur Husförhörslängden för..... församl. i..... prosteri,..... län, d. 31/12 1890. ark.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Hushåll eller matlar.	By eller lägenhet (kvarter eller rote i stad). (Bynamnet skrives på särskild rad och understrykes.) Namn (fullständigt) å hvarje person; familjeställning (h = hustru, s = son, d = dotter o. s. v.)	Yrke, embete, tjänst, näringsfång.	Lyte; främmande nationalitet el. religion; bekänneelse; frånvarande.	Födelse-		Orift.		Gift.		Eakling.	Enka.	Faskestid.	
				år.	ort (församling i N. N. län eller stad).	m.	q.	m.	q.			m.	q.
	Transport				Transport								

Formulär användt vid 1900 års folkräkning (i hela riket utom Stockholm).

(Storlek inom linier 23 x 39 em.)

Utdrag ur Församlingsboken för..... förs. i..... kontrakt,..... län, d. 31/12 1900. Sida

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Hushåll eller matlar.	By eller lägenhet (kvarter eller rote i stad). (Bynamnet skrives på särskild rad och understrykes.) Namn (fullständigt) å hvarje person; familjeställning (h = hustru, s = son, d = dotter o. s. v.); titel (om annan än den i kol. 2 angifna); Icke döpt.	Yrke (tjänst, näringsfång). Stam (främmande). Lyte (fallandesot, slunnessjuk, illot, bitud, dofstum).	Födelse-		Orift.		Gift.		Eakling.	Enka.	Faskestid.	Trosbekänneelse (främmande). Uttrilde ur Svenska kyrkan. Nationalitet (främmande). Frånvarande.	
			år.	ort (församling i län eller stad).	m.	q.	m.	q.				m.	q.

Formulär användt vid 1900 års folkräkning i Stockholm¹⁾

(Storlek inom linier 34 x 39 em.)

Folkräkningen i Stockholm d. 31 dec. 1900. Rotelista för..... roten. (... territorialförsamling.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
Hushåll eller matlar.	Qvart för hegendomens Nr i kvarteret. (Skrives på särskild rad och understrykes.) Namn (fullständigt) å hvarje person; familjeställning (h = hustru, s = son, d = dotter o. s. v.)	Yrke, embete, tjänst, näringsfång.	Mantalskr. i egendomen.					Mantalskr. i egendomen.					Födelse-		Kyrkoskrifningsort (församling i län eller i stad).	Lytes främmande nationalitet el. trosbekänneelse; frånvarande.	Anmärkningar (om mantalskrifningsort, resande, m. m.)						
			Orift.	Gift.	Eakling.	Enka.	Fransskid.	Orift.	Gift.	Eakling.	Enka.	Fransskid.	år.	ort (församling i län eller i stad).									

¹⁾ Lika med det år 1890 använda formuläret, utom att i kol. 21 orden »stad eller församling i N. N. län» och i kol. 22 »stad-församling eller församling i N. N. län» utbyts mot »församling i län eller stad».

dare meddelas i form af utdrag ur hvarje församlings församlingsbok och för Stockholms stad anskaffas på enahanda sätt som vid 1890 års folkräkning eller sålunda, att de uppgifter, hvilka skola af stadens invånare aflemnas till den mantalsskrifning, som i början af år 1901 hålles, komma att omfatta äfven de särskilda upplysningar, hvilka derutöfver äro för folkräkningens ändamål behöfliga, hvar-efter de sålunda erhållna uppgifterna skola genom stadens försorg medelst afskrifter sammanföras till folkräkningsuppgifter; skolande dessa omfatta äfven de i mantalsboken kvarstående personer, som omförmälas i § 10 mom. 7 af nämnda förordningen angående mantalsskrifning i Stockholm den 28 maj 1897;

att för församling, der församlingsboken föres icke efter bostad utan kronologiskt eller alfabetiskt, skall utom utdraget ur församlingsboken äfven meddelas utdrag ur den till församlingsboken hörande fastighetslängden i de fall, der detta senare framdeles kan pröfvas nödigt;

att omfånget af folkräkningsuppgifterna skall vara enahanda med det för 1890 års folkräkning bestämda med tillägg dock, att bland lyten äfven antecknas fallandesot;

att i utdraget ur församlingsboken skall meddelas ej allenast afskrift af den jemlikt nämnda cirkuläret den 20 januari 1865 upprättade särskilda förteckningen ä i husförhållslängden kvarstående men ä kyrkoskrifningsorten obefintliga personer utan äfven utdrag ur boken öfver obefintliga; börande denna afskrift och sistnämnda utdrag tillsammans omfatta endast de under åren 1891—1900 i förteckningen och i boken öfver obefintliga upptagna och ej derur aförda personer;

att rotmännen i Stockholm skola, hvar för sin rote, afgifva förteckning öfver de personer, som, ehuru i mantalsboken kvarstående, ändock icke blifvit till mantalsskrifningarna i början af åren 1892—1901 uppgifna och därför införts ä särskild förteckning ä sådana personer eller i boken öfver obefintliga samt sedermera icke blifvit derur aförda, med iakttagande att de bland dessa personer, som före förteckningens afslutande åter anträffas, böra räknas såsom hade de blifvit till folkräkningen uppgifna; skolande rotmännen dessutom meddela utdrag ur boken öfver kyrkobokförda;

att, oafsedt hvad ofvannämnda folkräkningsuppgifter kunna innehålla rörande fängelser, hospital, asyler, vårdanstalter, institut för döfstamma och blindas samt andra dylika inrättningar, fullständiga förteckningar ä samtliga till dessa inrättningar hörande eller deri intagna personer, vare sig de äro vid inrättningen kyrkoskrifna eller icke, skola af vederbörande befäl eller styrelser meddelas; samt

att Statistiska Centralbyrån, som har att mottaga och bearbeta alla ofvannämnda folkräkningsuppgifter och förteckningar samt att pröfva, i hvad mån utdrag ur den till församlingsboken hörande fastighetslängden bör införas, skall ega att vidtaga de åtgärder och meddela de närmare föreskrifter, som för folkräkningens ändamålsenliga förberedande och utförande kunna finnas erforderliga, dock att detta, beträffande folkräkningen i Stockholm, bör verkställas i samråd med Öfverståthållareembetet.

Jämlikt ofvannämnda bemyndigande utfärdade Statistiska Centralbyrån den 1 oktober 1900 cirkulär till rikets samtliga kontraktsprostar, kyrkoherdar och församlingföreståndare, utom i Stockholm, med närmare föreskrifter angående den förestående allmänna folkräkningen vid årets utgång, och meddelades härvid att formuläret för de primäruppgifter, som af prästerskapet skulle insändas, hade af Centralbyrån blifvit bestämdt att erhålla det utseende, som synes ä sid. II. Med cirkuläret följde ett formulär ifyllt med exempel att tjäna till ledning för tillämpningen af de gifna bestämmelserna.

Det sålunda fastställda formuläret ansluter sig på det närmaste till församlingsbokens utseende. För de kolumner i nämnda kyrkobok, hvilkas innehåll skulle upptagas i utdraget, är nummerföljden bibehållen; dessutom har tillagts, men utan nummer, en kolumn för angifvande af hushåll eller matlag. En jämförelse mellan detta formulär och motsvarande vid 1890 års folkräkning använda visar åtskilliga olikheter, till en del beroende på den skiljaktiga uppställningen i församlingsboken och i den forna husförhållslängden. Bland det nya formulärets skiljaktigheter mot det gamla kunna anmärkas följande:

i kol. 1 begäres bl. a. uppgift om, huruvida en person icke är döpt; motsvarande anteckning borde år 1890 göras i kol. 4, som inrymde anteckningar om främmande religionsbekännelse, men momentet om icke-döpta var ej särskildt framhållet;

i kol. 2 begäres uppgift ä främmande stam; år 1890 meddelades uppgifter om främmande stam (finne, lapp, zigenare) i samma kolumn (4) som uppgifter om främmande nationalitet;

beträffande lyte (hvarom uppgift nu meddelas i kol. 2 i st. f. kol. 4) uppräknas i formuläret de lyten, hvarom uppgift önskas, och bland dem nämnes äfven fallandesot; i 1890 års formulär uppräknas icke lytena och enligt Statistiska Centralbyråns cirkulär den 13 september 1890 skulle icke några andra lyten angifvas än sinnessjukdom, blindhet och döfstumhet;

transportraderna öfverst ä hvarje sida af 1890 års formulär hafva i det nya formuläret borttagits, och i stället för att summorna förut öfverförts från sida till sida har denna gång folketallet summerats särskildt för hvarje sida och ä ett särskildt blad ett sammandrag af summorna meddelats för hvarje församling; genom denna anordning undvekos besvärliga siffertransporter och risken af felsummering minskades.

Angående formulärets innehåll i öfrigt samt om de af Statistiska Centralbyrån meddelade föreskrifterna lämnas redogörelse under vederbörliga afdelningar i det följande.

Med afseende ä sättet för folkräkningsuppgifternas insamlande måste nu liksom vid föregående tillfällen ett undantag göras för huvudstaden. Stockholms stad är nämligen, äfven sedan nämnda förordningen af den 6 augusti 1894 angående kyrkoböckers förande träd i kraft, fortfarande hvad territorialförsamlingarna beträffar i afsaknad af församlingsböcker. Sedan Öfverståthållareämbetet och Statistiska Centralbyrån gemensamt fastställt formulär för »Uppgift till 1901 års mantalsskrifning samt 1900 års folkräkning i Stockholms stad», blefvo erforderliga blanketter för de inkomna uppgifternas sammanförande för folkräkningsändamål, eller s. k. rotelistor, äfvensom nödiga anvisningar för arbetets utförande, af Statistiska Centralbyrån den 24 december 1900 tillställda Mantalsnämnden för utdelning bland rotmännen, genom hvilka försorg utskriften af rotelistorna verkställdes. Ifrågarvarande blanketter voro nästan all-

deles lika med de vid 1890 års folkräkning använda och af väsentligen samma innehåll som utdragen ur församlingsböckerna, med tillägg af kolumner för kyrko- och mantalsskrifningsort.

Blanketterna för utdragen ur församlingsböckerna blefvo af Statistiska Centralbyrån utsända den 15 oktober 1900. Utdragen borde, jämlikt Centralbyråns cirkulär, i allmänhet vara till ämbetsverket insända före utgången af februari år 1901; därest för någon församling hinder skulle möta för utdragens insändande inom den fastställda tiden, kunde en månads anstånd medgifvas af vederbörande kontraktsprost, som i sådant fall hade att underrätta Statistiska Centralbyrån härom. Sådant anstånd blef ock i stor utsträckning begärdt och beviljadt. Vid slutet af mars månad var större delen af materialet inkommet till ämbetsverket; återstoden följde i allmänhet under tiden närmast efter den 1 april, men från ett pastorat inkom utdraget, trots förnyade påminnelser från Statistiska Centralbyråns sida, först så sent som den 22 juli och då ämbetsverket redan vändt sig till vederbörande domkapitel för erforderliga åtgärders vidtagande. Sammanlagt omfattade utdragen ur församlingsböckerna 27,062 ark. Uppgifterna från rotemännen i Stockholm omfattade 3,622 blad; med undantag af tvenne utdrag rörande s. k. kyrkobokförda, hvilka utdrag först senare inkommo, voro samtliga rotelistor inlämnade till ämbetsverket den 3 maj 1901.

I öfverensstämmelse med förut anförda Kungl. bref anhöll Statistiska Centralbyrån, i cirkulär den 30 november 1900 till befäl eller styrelser för samtliga fångelser, hospital, asylor, vårdanstalter, institut för döfstamma och blinda samt andra dylika inrättningar om insändande af fullständiga förteckningar å samtliga vid 1900 års utgång till dessa inrättningar hörande eller däri intagna personer, vare sig desamma voro vid inrättningen kyrkoskrifna eller icke; och anhölls därjämte att vid upprättandet af dessa förteckningar, om hvilkas innehåll i öfrigt närmare bestämmelser meddelades, särskild uppmärksamhet egnades däråt att rätt kyrkoskrifningsort blefvo antecknad. Blanketter för detta ändamål tillställdes, jämte omnämnda cirkulär, Kungl. Maj:ts befallningshafvande i samtliga länen, med anhållan om uppgifternas benägna infordrande från:

a) samtliga länsfångelser, kronolukten, stads- och häradshäkten (hvar emot uppgifterna för de centrala straff- och tvångsarbetsanstalterna infordrades genom Fångvårdsstyrelsen);

b) samtliga för sinnessjuka afsedda offentliga och enskilda kuranstalter (hospital) och vårdanstalter (asylor), uppfostringsanstalter och skolor för sinnesslöa barn, hem för idioter och andra dylika inrättningar;

c) samtliga för döfstamma eller blinda afsedda offentliga och enskilda uppfostringsanstalter, skolor, arbetshem och andra dylika inrättningar;

d) uppfostringsanstalter, hem och förbättringsanstalter (s. k. åkerbrukskolonier) för fattiga och vanvårdade barn eller ungdom, skyddshem för fallna, hem för obotligt sjuka, hem eller försörjningsinrättningar för ålderstigna, asylor för pauvres honteux jämte andra dylika offentliga eller enskilda anstalter; med undantag af sådana, som vore uteslutande afsedda för den kommun, inom hvilken de vore belägna, och i fråga om hvilka man med visshet kunde antaga, att alla i anstalten intagna personer vore kyrkoskrifna inom den eller de församlingar, som kommunen (staden eller socknen) omfattade, i följd hvaraf vanliga fattighus och dylika anstalter icke borde medtagas; och skulle ej heller medtagas vanliga läsarett, sjukhus, barnvårdshus och dylika inrättningar, i hvilka de intagne icke kunde anses hafva annat än en mera tillfällig vistelse.

Uppgifter af detta slag inkommo från 145 dylika inrättningar, hvaribland 52 fångelser.

I berättelsen angående 1890 års folkräkning har Statistiska Centralbyrån utförligt redogjort för den undersökning, som mot-

svarande längder då underkastades med afseende å personerna kyrkoskrifningsort. Samtidigt tillät sig Centralbyrån uttala der förhoppning, att i den mån föreskrifterna i den nya kyrkobokföringsförordningen hunne tillämpas, en sådan undersökning vid följande folkräkningar icke skulle blifva med nödvändighet påkallad. Vid 1900 års folkräkning har icke heller någon dylik undersökning blifvit utförd, alldenstund en sådan skulle varit mycket tidsödande och materialets beskaffenhet ansetts gärdensamma mindre behöflig.

Bearbetningen af folkräkningsmaterialet i Statistiska Centralbyrån tog sin början den 25 februari 1901. För ändamålet hade ämbetsverket, jämlikt Kungl. Maj:ts tillstånd, förhyrt en särskild lokal, hvilken af Centralbyrån sedermera disponerades till den 31 mars 1905, då folkräkningsarbetet kunde anses afslutadt. Kostnaderna för lokalhyra uppgingo sammanlagt till 4,220 kr., hvartill kommo omkring 1,000 kr. för de tillfälliga lokalernas städning m. m. Aflöningen till den för folkräkningen särskildt anställda personalen uppgick i rundt tal till 43,000 kronor. Om härtill lägges dels kostnaden för blanketter och deras utsändning, omkring 3,000 kronor, dels tryckningskostnaden för de af folkräkningen föranledda publikationer, nämligen afd. II, III och IV af Befolkningsstatistiken för år 1900 (bland hvilka dock afd. IV egentligen är en sammanfattning af det föregående årtiondets redogörelser angående befolkningens årliga förändringar), skulle hela kostnaden för 1900 års folkräkning uppgå till ungefär 70,000 kronor, eller mindre än 1½ öre pr inv. af den räknade folkmängden. Jämföres detta belopp med motsvarande i andra länder — exempelvis i Norge omkring 15 öre pr inv. —, så framträder tydligt det svenska folkräkningsättets stora företräde med hänsyn till kostnaden.

B) Granskning af folkräkningens resultat.

1) Föreskrifterna angående kyrkoskrifning.

Vid de svenska folkräkningarna angifves, i motsats till förhållandet i flertalet andra länder, den rättsliga, ej den faktiska folkmängden; med den rättsliga folkmängden förstås hos oss den kyrkoskrifna. Det blir då, för bedömande af det värde, som bör tillerkännas folkräkningarnes resultat, af betydelse att känna hufvuddragen af den svenska kyrkobokföringen. Härom hafva nya bestämmelser gifvits genom den nädiga förordning angående kyrkoböckers förande, som utfärdades den 6 augusti 1894, alltså mellan tidpunkterna för den nu hållna folkräkningen och den närmast föregående. De genom denna förordning införda förändringar, hvilka kunna hafva utöfvat inflytande å resultatet af 1900 års folkräkning, äro följande:

1. Först och främst gafs en bestämd föreskrift om kyrkoskrifningens omfattning genom följande stadgande i § 2 mom. 1:

»Alla, som inom församlingen bo och hafva sitt hemvist, skola, om de tillhöra svenska kyrkan, kyrkoskrifvas i församlingsboken, samt om de ej tillhöra svenska kyrkan, antecknas i den särskilda afdelning af nämnda bok, hvilken är afsedd för främmande trosbekännare.»

Förut fanns egentligen ej någon annan bestämmelse i detta afseende än dåvarande mantalsskrifningsförordnings bud att »en-

hvar skall mantalsskrivas, der han har eller i följd af sitt vistande bör anses hafva sitt bo och hemvist. Praxis hade emellertid i afseende på kyrkoskrifningen utvecklats sig i den bestämda riktning, att enhvar skulle kyrkoskrivas där han verkligen bodde, oberoende af familjeställning och andra förhållanden.

2. Genom förordningens § 2 mom. 2 förklarar stadgandena i mom. 1 gällande utländsk undersåte, hvilken, såvida han är evangelisk-luthersk trosbekännare, upptages såsom tillhörande svenska kyrkan och i annat fall antecknas som främmande trosbekännare.

Förut fanns icke något allmänt stadgande om i Sverige bosatta utlänningars kyrkoskrifning. Praxis var äfven mycket vacklande; i allmänhet synes det hafva berott på vederbörande utlänning själf att blifva kyrkoskrifven eller icke.

3. Föreskrifterna om *afförandet af s. k. obefintliga* förändrades. För innehållet af de äldre bestämmelserna härom har Statistiska Centralbyrån i sin berättelse om 1890 års folkräkning lämnat en utförlig redogörelse. Genom 1894 års förordning föreskrefs (§ 1), att i hvarje församling skulle föras en särskild bok öfver obefintliga — i stället för »ett vid slutet af den egentliga husförhörslängden öppet lemnadt rum» — och att för denna bok samma formulär skulle användas som för församlingsboken (§ 11) samt gifvas (i § 11, mom. 2 och § 12) följande detaljerade bestämmelser i ämnet:

Från församlingsboken skola till boken öfver obefintliga öfverföras de personer, som icke från församlingen uttagit flyttingsbetyg, och om hvilken vistelseort under tiden mellan tre på hvarandra följande mantalsskrifningar upplysning ej vunnits. Och bör pastor vid hvarje mantalsskrifning härom i församlingsboken göra anteckning på sätt lämpligt synes. Dessa personer skola derefter icke vidare upptagas i beräkningarna öfver rikets folkmängd, utan bör, vid afgifvande af föreskrifna folkmängdsuppgifter, antalet af de hit öfverförda för hvarje år öfverföringen egt rum tilläggas de utflyttades antal.

När någon till boken öfver obefintliga öfverförd person till hemorten återkommit eller om honom vlnes upplysning, att han allidit, skall han (jemte det han införes i inflyttningsboken, med hänvisning till boken öfver obefintliga) i förra fallet åter öfverföras till församlingsboken och i senare fallet öfverföras till död- och begravningsboken.

Hvad här är stadgat i afseende å till hemorten återkommen person gäller äfven om upplysning vunnits, att till boken öfver obefintliga öfverförd person inlagt ä sjukvårdsinrättning, straff-, tvångsarbets-, förbättrings- eller uppfostringsanstalt utom hemorten.

Afförandet af en person såsom obefintlig kan alltså enligt dessa bestämmelser ske först sedan under tiden mellan tre på hvarandra följande mantalsskrifningar upplysning ej vunnits angående vistelseorten. Förut kunde enligt lagens ordalydelse en person afföras såsom obefintlig, om blott vid en enda mantalsskrifning upplysning om hans vistelseort saknades. Det lider icke heller något tvifvel, att afskrifningen ofta sträcktes alldeles för vidt, så att en mängd personer blefvo afförda, hvilka i verkligheten allt fortfarande vistades inom rikets gränser och sålunda också borde hafva inräknats i dess folkmängd. Emellertid kan anmärkas, att äfven efter den nya förordningens införande synes föreskriften om afvaktandet af trenne mantalsskrifningar icke alltid hafva blifvit iakttagen.

I fråga om Stockholm gälla fortfarande vissa undantagsbestämmelser. Äfven efter utfärdandet af den nya kyrkobokföringsförordningen är prästerskapet i Stockholms territoriella församlingar befriadt från skyldigheten att föra församlingsböcker; det följer häraf, att prästerskapet icke heller kan föra böcker öfver obe-

fintliga. Detta arbete är däremot uppdraget åt rotemännen. Enligt nämnda förordningen den 28 maj 1897 angående mantalsskrifning i Stockholm åligger det roteman att föra dels en s. k. mantalsbok öfver alla i roten boende, i Stockholm mantalsskrifna personer, dels en bilaga till nämnda bok, benämnd boken öfver kyrkobokförda och upptagande de i roten boende personer, hvilka äro i Stockholm kyrkobokförda, men icke där mantalsskrifna, dels slutligen en annan bilaga, benämnd boken öfver obefintliga, och till hvilken öfverföras de i mantalsboken eller boken öfver kyrkobokförda uppförda personer, om hvilkas vistelseort upplysning ej vunnits vid tre på hvarandra följande mantalsskrifningar eller under den mellanliggande tiden. Före hvarje års slut skall rotemannen till mantalsnämnden afgifva, för att af nämnden fördelas bland vederbörande pastorer och församlingsföreståndare, dels en för hvarje territoriell och icke-territoriell församling upprättad förteckning å alla de i församlingen kyrkobokförda, som under det löpande året blifvit till boken öfver obefintliga öfverförda och i boken kvarstodo vid tiden för förteckningens upprättande, dels, likaledes för hvarje församling, en uppgift å de i redan aflämnad förteckning för äldre år upptagna, hvilka, efter det sistnämnda förteckning aflämnades, åter uppförts i mantalsboken eller i boken öfver kyrkobokförda eller befunnits hafva allidit, och bör tillika för hvarje person angifvas det år, då han upptogs i förteckningen öfver obefintliga. — Genom en särskild kungörelse af den 22 januari 1898 har förordnats, att vid afgifvande af föreskrifna folkmängdsuppgifter skall antalet af de till boken öfver obefintliga enligt ofvannämnda bestämmelser öfverförda personer tilläggas de utflyttades antal, och att å andra sidan antalet af de personer, hvilka, upptagna å sådan förteckning för äldre år, enligt sedermera vunnit upplysning upptagits i mantalsboken eller, såsom allidne, i död- och begravningsboken, skall inräknas i antalet af de under redogörelseåret inflyttade. Emellertid hafva bestämmelserna i denna kungörelse faktiskt först efter år 1900 kommit till allmän tillämpning i hufvudstadens församlingar. För de år, som ligga mellan folkräkningarna 1890 och 1900, har därför Stockholms kyrkoskrifna folkmängd erhållits på det gamla viset, d. v. s. folkmängdsbeloppen hafva för hvarje år af vederbörande pastorsämbeten ökat med antalet födde och inflyttade samt minskats med antalet döde och utflyttade, och afskrifning af obefintliga ur Stockholms kyrkoskrifna befolkning förekom endast åren 1898 och 1899 och äfven då endast i ett fåtal församlingar. Med nyssnämnda undantag har således afskrifningen af obefintliga i Stockholm för årtiondet 1891—1900 kommit att koncentreras på slutåret eller folkräkningsåret.

4. I § 33 af kyrkobokföringsförordningen infördes följande bestämmelse, som, därest den vinner afsedd tillämpning, torde bidraga till ökad stadga åt kyrkoskrifningsväsendet:

Vinner pastor tillförlitlig kännedom derom, att i församlingsboken eller i boken öfver obefintliga upptagen person är boende inom annan församling, må han om sådan persons upptagande i församlingsbok i sistnämnda församling hos vederbörande pastor göra framställning samt, om framställningen af sistnämnde pastor finnes vara befogad, till denne öfversända flyttingsbetyg för personen, som derom bör meddelas underrättelse af den pastor, som mottagit flyttingsbetyget, genom vederbörande kyrkobetjening, sextman eller sjerdingssman.

Kan eighet i föreömda hänseende mellan nämnde pastorer ej vinnas, göres nämnda hos domkapitlet i det stift, inom hvilket personen vistas, hvarefter domkapitlet har att bestämma, hvarest personen skall i församlingsbok upptagas.

5. En bestämd föreskrift angående de på församlingen skrifne blef gifven i förordningens § 5:

1. Under rubrik: å församlingen skrifne skola, så vida anledning till dernas upplagande å annat ställe i församlingsboken saknas, sammanföras personer, som författningenslignat skola i församlingen vara skrifne, men för längre tid vistas på annan ort, såsom å hospital eller annan sjukvårdsinrättning intagne, fångar m. o.

2. Beträffande sjömän, som äro stadda på längre sjöresor, samt andra utom församlingen sig uppehållande personer, hvilka kunna antagas vistas å annan ort med anledning af tillfällig arbetsförtjenst, eller pastor i hvarje fall pröfva, huruvida de, derest de icke kunna anses hafva bestämt hemvist inom församlingen, må, med särskild beteckning, tills vidare kvarstå i församlingsboken, der de förut varit skrifne, eller öfverföras blund: å församlingen skrifne.

Ehuru denna paragraf egentligen fastslog en redan förut mångenstädes iakttagen praxis, torde genom dess allmänna tillämpning åtskilliga hospitalshjon, fångar och framför allt sjömän hafva förblifvit inräknade i rikets folkmängd, hvilka eljes skulle hafva blifvit öfverförda till förteckningen öfver de obefintliga.

6. Genom den nya förordningen blefvo alla församlingar af främmande trosbekännare med egen kyrkobokföring territoriellt begränsade, medan förut de mosaiske trosbekännare, som bodde kringsspridda i landsorten, voro skrifna i närmaste mosaiska församling. Dessutom har det blifvit tydliggjordt, hvilka främmande församlingar som hafva rätt till egen kyrkobokföring; förut råddo i vissa fall osäkerhet i detta afseende.

7. Sist, men icke minst bör framhållas den bestämmelsen i 1894 års förordning, att ny församlingsbok — som trädde i de gamla husförhörslängdernas ställe — skulle vara upplagd i hvarje församling senast från och med år 1900. I åtskilliga af de till Statistiska Centralbyrån inkomna församlingsboksutdrag och folkmängdsredogörelser kunde man tydligt spåra inverkan af den granskning och justering af längderna, som föranledes genom nämnda bestämmelse.

2) Jämförelse mellan folkräkningen och mantalsskrifningarna.

Enligt folkräkningen uppgick Sveriges folkmängd den 31 december 1900 till 5,136,441 personer, medan de ungefär samtidigt — i Stockholm och Göteborg i början af år 1901, å öfriga orter under tiden mellan den 15 november och den 31 december 1900 — förrättade mantalsskrifningarna gäfvu vid handen en folkmängd af 5,125,713 personer. Med afseende å sistnämnda siffra är emellertid att märka, att den icke innesluter befolkningen i Jämtlands läns lappförsamlingar, för hvilkas egendommiga kommunala ställning redogöres i Andra afdelningen af 1900 års befolkningsstatistik, sid. 69, anm. 6. Med tillägg af denna befolkning, som enligt folkräkningen uppgick till 850 personer, stiger den mantalsskrifna folkmängden till 5,126,563; skillnaden mot folkräkningens resultat blir då 9,878 personer, eljes 10,728.

Denna differens är vida större än den motsvarande vid 1890 års folkräkning (123 individer), ett förhållande, som ingalunda var oväntadt. Förklaringen ligger i olikheten mellan bestämmelserna i kyrkobokföringsförordningen af den 6 augusti 1894 för hvars hufvuddrag här ofvan redogjorts, och den samma dag utfärdade förordningen om mantalsskrifning. Bland skiljaktigheterna mellan dessa två förordningar må följande framhållas:

1:o. Enligt kyrkobokföringsförordningen skola alla kyrkoskrifvas i den församling, inom hvilken de bo och hafva sitt

hemvist. Enligt mantalsskrifningsförordningen (§ 3, mom. 1.) skall envar mantalsskrifvas, där han är bosatt, ett ord, som innebär något mera stadigvarande i fråga om vistelsen än det i kyrkobokföringsförordningen använda uttrycket. Hustru mantalsskrifves på samma ställe som mannen; däremot skola man och hustru, om de bo och hafva sitt hemvist i olika församlingar, kyrkoskrifvas i hvar sin församling.

Mantalsskrifningsförordningen innehåller dessutom anvisningar för de fall, då någon under olika delar af året uppehåller sig inom olika mantalsskrifningsdistrikt. Mantalsskrifningen är nämligen en vid en viss tidpunkt en gång om året skeende anteckning, kyrkobokföringen en ständigt fortlöpande sådan.

2:o. Sjöfarande, för hvilken mantalsskrifningsort enligt ofvan anförda § 3 mom. 1 ej förefinnes, mantalsskrifves fortfarande där han senast varit i mantalslängd uppförd. På kyrkobokföringen inverkar däremot icke vistelsen till sjöss i och för sig. Praxis i fråga om sjömans afförande såsom obefintliga torde nog vara rätt olika å skilda orter.

3:o. Enligt mantalsskrifningsförordningens § 8 mom. 3 må, därest det befinnes, att någon, som i senaste mantalslängden för distriktet varit upptagen, begifvit sig till annan ort utan att hafva uttagit flyttningsbetyg, denne vid mantalsskrifningen utelämnas, ifall hans vistelseort är okänd och anledning icke finnes att antaga, att hans bortovaro endast är tillfällig. På grund af detta stadgande kan sålunda en s. k. obefintlig afföras ur mantalslängden redan efter det vistelsen varit okänd blott ett enda år (eller t. o. m. kortare tid) medan för afförande ur kyrkoböckerna fordras två år. Äfven om sistnämnda bestämmelse icke alltid blifvit så noga tillämpad, är det tydligt, att en sådan skiljaktighet i bestämmelserna om mantalsskrifning och kyrkoskrifning skall kunna orsaka en märkbar skillnad i antalet mantalsskrifna och kyrkoskrifna personer, till de senares förmån. Då nu erfarenheten visar, att åtskilliga af de ur församlingsböckerna såsom obefintliga afförda personer i verkligheten lefva och vistas inom riket, och den kyrkoskrifna folkmängden därför sannolikt understiger den rätta, blir (bortsett från hufvudstaden, hvarom mera längre fram) den kyrkoskrifna folkmängden ett bättre uttryck för befolkningens storlek än den mantalsskrifna.

Undersöker man förhållandet vid sekelslutet i detalj, befinnes att den kyrkoskrifna folkmängden öfverstiger (+) eller understiger (—) den mantalsskrifna med följande belopp:

Län.	Landsbygden.	Städerna.	Hela län.
Stockholms stad.....	—	+ 101	+ 101
Stockholms län.....	— 1,688	+ 214	— 1,474
Uppsala.....	— 260	+ 175	— 85
Södermanlands.....	+ 559	+ 238	+ 797
Östergötlands.....	+ 593	+ 422	+ 1,015
Jönköpings.....	+ 180	— 122	+ 58
Kronobergs.....	— 594	+ 48	— 546
Kalmar.....	— 312	— 236	— 548
Götlands.....	+ 170	+ 174	+ 344
Blekinge.....	— 366	+ 351	+ 85
Kristianstads.....	— 133	+ 227	+ 94
Malmöhus.....	+ 2,450	+ 1,222	+ 3,672
Hallands.....	— 356	+ 171	— 185
Göteborgs och Bohus.....	+ 691	+ 1,658	+ 2,349
Älfsborgs.....	+ 406	+ 38	+ 444
Skaraborgs.....	— 1,018	+ 52	— 966
Värmlands.....	+ 247	— 48	+ 199
Örebro.....	— 1,462	+ 71	— 1,391
Västmanlands.....	+ 244	— 218	+ 26

Jämförelse mellan folkräkningen och mantalsskrifningarna.

Län.	Landsbygden.	Städerna.	Hela länet.
Kopparbergs.....	+ 703	+ 118	+ 821
Gäddedebo.....	+ 1,508	— 160	+ 1,348
Västernorrlands.....	+ 934	+ 1,215	+ 2,149
Jämtlands.....	+ 387	+ 192	+ 579
Västerbottens.....	— 18	— 75	— 93
Norrhottens.....	+ 1,885	+ 110	+ 1,995
Hela riket	+ 4,600	+ 0,038	+ 10,728

Lägges beträffande Jämtlands län lappförsamlingarnas befolkning till den mantalsskrifna, blir den kyrkoskrifna folkmängden i detta län underlägsen den mantalsskrifna med 271 individer.

Utsträcker jämförelsen till hvaradera könet särskildt, befinnes den kyrkoskrifna folkmängdens öfvervikt öfver den mantalsskrifna utgöra:

	Mankön.	Kvinnkön.	Summa.
Å landsbygden.....	3,959	731	4,690
I städerna.....	4,993	1,015	6,038
I riket	8,952	1,776	10,728

För bedömning af de olika källorna till kändedom om rikets folkmängd kan jämväl vara af intresse att se, hur förhållandet dem emellan gestaltat sig för de år, som ligga mellan folkräkningarna, hvarvid man såsom ytterligare kontroll har att tillgå prästerskapets årliga uppgifter om födde och döde samt emigranter och immigranter. Som dessa senare uppgifter gifva en ledning endast beträffande tillväxten, ej beträffande själva folkmängden, må till en början anföras den uppgifna *folkökningen* hvarje år, enligt hvar och en af nu antydda trenna källor. Beloppen innehållas i nedanstående tabell.

Folkökningen i Sverige 1891—1900, enligt olika uppgifter.

År.	Lefvande födde.	Döde.	Emigranter.	Immi-granter.	Ur förestående beräknad tillväxt.	Uppgifven tillväxt.	
						Kyrkoskrifven.	Mantalsskrifven.
1891.....	135,516	80,603	42,776	6,114	18,251	17,770	14,895
1892.....	129,622	85,894	45,504	6,511	4,735	4,114	1,878
1893.....	131,729	81,027	40,869	7,377	17,210	17,285	13,930
1894.....	131,409	79,441	13,358	10,425	49,032	49,033	39,926
1895.....	131,599	74,368	18,955	8,528	49,804	46,077	39,502
1896.....	131,308	77,259	19,551	7,807	45,305	43,303	44,130
1897.....	132,999	76,558	14,559	7,861	49,743	47,061	45,455
1898.....	136,523	75,949	13,663	7,974	54,885	53,286	56,277
1899.....	133,882	89,678	16,876	8,196	35,524	34,484	41,355
1900.....	138,139	86,146	20,661	8,017	39,319	39,039	34,615
1891—1895.....	662,875	401,336	161,462	38,955	139,032	134,279	110,131
1896—1900.....	675,851	405,590	85,310	39,855	221,896	217,181	221,892
Summa	1,338,726	806,926	246,772	78,810	360,928	351,460	331,963

Vid en jämförelse mellan dessa siffror faller det lätt i ögonen, att skillnaden mellan den beräknade folkökningen och den kyrkoskrifna folkmängdens uppgifna tillväxt under de första åren af 1890-talet var ganska obetydlig — år 1894 gick den ned till 1 — men under första året af den nya kyrkobokföringsförordningens tillämpning med ens steg till 3,727. Anledningen härtill kan svårigen vara annan än den, att vid den i förordningen påbudna uppläggnings af nya kyrkoböcker en mängd personer blefvo afförda som obefintliga eller eljes strukna. Under de följande åren blir differensen mindre, och särskildt folkräkningens år 1900 är den ganska liten, eller 310.

Undersöker man därefter *folkmängdsbeloppen*, så befinnas dessa hafva uppgifvits på följande sätt, hvarvid under rubriken »beräknad folkmängd» upptages det resultat, som ernås, då den vid 1890 års folkräkning funna summan successive ökas med den i föregående tabell för hvarje år upptagna »beräknade tillväxten»:

År	Beräknad folkmängd.	Kyrkoskrifven folkmängd.	Mantalsskrifven folkmängd.
1890.....	—	4,781,981	4,783,750
1891.....	4,803,232	4,802,751	4,798,645
1892.....	4,807,967	4,806,865	4,801,523
1893.....	4,825,177	4,824,150	4,814,453
1894.....	4,874,209	4,873,183	4,854,379
1895.....	4,924,013	4,919,260	4,903,881
1896.....	4,969,318	4,962,568	4,948,011
1897.....	5,019,061	5,009,632	4,993,466
1898.....	5,073,946	5,062,918	5,049,743
1899.....	5,109,470	5,097,402	5,091,098
1900.....	5,148,819	5,136,441	5,125,713

Skillnaden mellan beräknad och kyrkoskrifven folkmängd uppgick således år 1900 till 12,378, mot 18,485 år 1890. Att differensen sålunda minskats, torde få anses vittna om ökad noggrannhet i vårt kyrkoboksväsende.

Hvad beträffar Stockholm, som alltjämnt intagit en särställning med afseende å sättet för folkmängdsuppgifternas ävga-bringande, utfaller en jämförelse mellan den kyrkoskrifna och mantalsskrifna folkmängden sålunda:

År	Kyrkoskrifven folkmängd.	Mantalsskrifven folkmängd.	Skillnad (den kyrkoskrifna större.)
1890.....	246,354	245,331	1,123
1891.....	250,528	248,051	2,477
1892.....	252,574	249,252	3,322
1893.....	257,037	252,937	4,100
1894.....	264,585	259,304	5,281
1895.....	271,638	267,100	4,538
1896.....	279,860	274,609	5,251
1897.....	288,602	282,795	5,807
1898.....	295,789	291,589	4,200
1899.....	302,462	297,078	5,384
1900.....	300,624	300,523	101

I det föregående är omnämndt att föreskrifterna om det årliga afförandet af s. k. obefintliga först fr. o. m. år 1901, således efter folkräkningen, kommit till allmän tillämpning i Stockholms församlingar, och af detta förhållande förklaras vissa differenser här ofvan. — Då *numera* hvad Stockholm beträffar ingen på folkmängdsiffrorna afsevärdt inverkan skillnad förefinnes mellan kyrkoskrifningens och mantalsskrifningens föreskrifter om afförande af obefintliga, och då det väl icke lider något tvifvel, att rotmännen äro i tillfälle att med större noggrannhet än pastorsämbetena följa befolkningens växlingar, har Statistiska Centralbyrån ansett sig böra i sina publikationer fr. o. m. år 1905 upptaga hufvudstadens folkmängd i enlighet med mantalsskrifningens resultat i stället för kyrkoskrifningens.

Jämförelsen mellan den verkliga folkmängden vid 1900 års slut och den beräknade är i tab. A utsträckt till olika *kön* och *civilstånd*. Det visar sig, att den vid folkräkningen förefunna bristen, 12,378 personer, drabbar mankötet enbart, i det att inom kvinnöknet förefanns ett öfverskott å 2,660. Inom gruppen änkor och fränskilda visade sig emellertid en mindre brist. På det hela visa slutsummorna för kvinnöknet mycket god öfverensstämmelse. För mankötet blir resultatet något sämre. Betraktas hvar och en af dess civilståndsgupper för sig, så finner man år 1900, liksom vid den föregående folkräkningen år 1890,

Jämförelse med uppgifterna om folkmängdens förändringar.

en rätt stor brist såväl i fråga om ogifte som änklingar (med inräknande af fränskilde); år 1890 förefanns jämväl för gifta män brist, ehuru föga betydande, medan denna kategori nu visar ett obetydligt öfverskott. Särdeles anmärkningsvärd är den nu ännu skarpare än vid 1890 års folkräkning framträdande bristen inom änklingarnes grupp. Såsom i berättelsen för nämnda år påvisades, finnas vissa omständigheter, som vålla, att enligt det använda beräkningssättet änklingarnes antal kommer att blifva något för högt tilltaget mot i verkligheten. Dessa omständigheter äro hufvudsakligen:

1) Antalet nyblifna änklingar, 106,241, under årtiondet 1891—1900, är säkerligen något för högt, enär flera tusen gifta kvinnor f. n. tillhöra Sveriges folkmängd, hvilkas män utvandrat till främmande land eller aförts såsom obefintliga. Vid dödsfall bland dessa kvinnor ökas nämligen änklingarnes antal inom folkmängden i själfva verket icke, såsom dock i tabellen här nedan antagits. Den differens, som på detta sätt uppstår, lärer väl dock knappast för hela årtiondet kunna anslås högre än till kanske ett tusental.

2) Antalet aflidna änklingar är förmodligen upptaget något för lågt, enär aflidna män, hvilkas civilstånd är okänt (t. ex. de s. k. politiliken i Stockholm), pläga i de statistiska tabellerna räknas bland de ogifta. Denna oegentlighet kan dock icke gärna omfatta mer än några få hundratals personer.

3) Anledning finnes att antaga, att en del personer stå i församlingsböckerna upptagna såsom ogifta (möjligen och några såsom gifta), hvilka i själfva verket äro fränskilda; dock kan ej heller denna felkälla vara af någon större betydelse.

Äfven sammanlagda synas dessa omständigheter knappast kunna mer än delvis förklara bristen i änklingarnes antal.

Såsom förklaring till folkbristen öfver hufvud upptager tabellen de under åren 1891—1900 aförda obefintliga. Deras antal är dock vida större än bristen, och ett betydande antal obefintliga hafva aförts äfven ur de civilståndsgupper, som visa öfverskott öfver den beräknade folkmängdssumman. Ytterligare någon faktor måste därför inverka på folkmängdssiffran. Det är ju tänkbart och t. o. m. sannolikt, att någon ofullständighet förefinnes i fråga om den redovisade immigrationen, men högst osannolikt, att *hela* den omtalade differensen skulle kunna förklaras på detta sätt. Snarare får man väl antaga, att dubbelräkning af de obefintliga här och hvar egt rum, eller att såsom obefintliga aförda personer, hvilka sedermera begära utflyttningsbetyg för flyttning ur landet, upptagas såsom emigranter och frändragas folkmängdssiffran utan att dessförinnan hafva inräknats bland de inflyttade.

Beträffande skiljaktigheterna mellan de årliga beräkningarne öfver befolkningens fördelning å *aldersgrupper* samt folkräkningens resultat torde få hänvisas till Statistisk Tidskrift, häft. 139, där jämförelsen framlägges i detalj. Här må blott framhållas, att medan i det stora hela beräkningarne och folkräkningsresultatet förete ganska god öfverensstämmelse, visade det sig, att de högsta åldrarna äfvensom gruppen mellan 10 och 15 år voro ännu talrikare företrädta, än beräkningen gifvit vid handen, åldrarna under 10 år däremot något fåtaligare.

Tab. A.

Öfversikt af folkmängdens förändringar mellan folkräkningarne åren 1890 och 1900.

	M ä n.			K v i n n o r.			H e l a a n t a l e t.		
	Ogifte.	Gifta.	Änklingar och fränskilde.	Ogifta.	Gifta.	Änkor och fränskilda.	Män.	Kvinnor.	Båda könen.
Folkmängd den 31 dec. 1890	1,431,843	705,403	80,881	1,460,604	804,613	202,517	2,317,187	2,407,704	4,724,891
Tillkomna 1891—1900:									
Lefvande födde.....	687,994	—	—	650,732	—	—	687,994	650,732	1,338,726
Vigda	—	292,761	—	—	292,761	—	—	—	—
Blifna änklingar (änkor).....	—	—	106,241	—	—	132,913	—	—	—
Blifna fränskilda	—	—	3,381	—	—	3,381	—	—	—
Immigrerade.....	32,018	12,269	839	23,533	8,961	1,190	45,126	33,684	78,810
Så tillkomna	720,012	305,030	110,401	674,265	301,722	137,514	733,120	684,416	1,417,536
Afgångna 1891—1900:									
Döde	206,765	132,943	63,844	190,048	106,241	107,085	403,552	403,374	806,926
Vigda	263,898	—	28,863	280,497	—	12,264	—	—	—
Blifna änklingar (änkor).....	—	106,241	—	—	132,913	—	—	—	—
Blifna fränskilda	—	—	3,381	—	—	3,381	—	—	—
Emigrerade	103,799	19,925	1,557	100,151	17,615	3,725	125,281	121,491	246,772
Så afgångna	574,462	262,409	94,204	570,696	260,180	123,074	528,533	524,865	1,053,398
Beräknad tillväxt 1891—1900	145,550	42,510	16,197	103,569	41,542	14,440	204,287	159,551	363,838
Beräknad folkmängd den 31 dec. 1900	1,577,393	838,003	106,078	1,564,233	846,155	216,957	2,521,474	2,627,345	5,148,819
Verklig folkmängd den 31 dec. 1900	1,566,868	838,000	100,560	1,566,668	847,252	216,085	2,506,436	2,630,005	5,136,441
Öfverskott eller brist vid folkräkningen	10,525	—	5,509	2,435	1,097	872	15,038	2,660	12,378
Afördra obefintliga 1891—1900.....	29,725	3,544	1,275	7,252	1,558	917	34,544	9,727	44,271

Befolkningens fördelning efter ålder.

IX

C) Folkmängden efter kön, ålder och civilstånd den 31 dec. 1900.

[Tab. 1—2 samt tab. 4—7].

Folkmängdens fördelning efter kön och civilstånd meddelas för hvarje församling i tab. 1, med sammandrag länsvis i tab. 2. Därför upplyser tab. 1 om antalet hushåll och om folk-mängdens fördelning å större åldersgrupper samt meddelar till jämförelse uppgift å folk-mängden år 1890. I tab. 4—7 är åldersfördelningen mera detaljeradt utförd, nämligen i tab. 4 i ettårs- och femårsgrupper för hela riket, med åtskillnad mellan landsbygd och städer; i tab. 5, likaledes i ettårs- och femårsgrupper, för de tre största städerna, i tab. 6, i femårs- och delvis äfven i ettårsgrupper, för de olika länen, samt i tab. 7, med liknande grupp-fördelning, för de större städerna.

Den egendomliga fördelningen med afseende å kön, civilstånd och i synnerhet ålder, som varit utmärkande för Sveriges befolkning sedan den stora utvandringens inträde, har ofta blifvit framhållen i Centralbyråns berättelser och är särskildt i redogörelsen för 1890 års folkräkning föremål för en utförlig undersökning. Då förhållandena år 1900 i detta afseende äro väsentligen likartade med dem år 1890, kan ämnet här behandlas något mera kortfattadt.

a) Fördelningen efter ålder. Tab. B. utvisar befolkningens fördelning efter femåriga åldersgrupper, dels i genomsnitt för hela den långa tiderymden 1751—1900, dels för hvar femte år under tiden 1835—1900; härvid torde böra anmärkas, att för åren 1751—1855 siffrorna äro upptagna i enlighet med de korrigerade tal, som finnas i Statistisk Tidskrift, häft. 129. I tabellens nedre afdelning äro därför i hvarje fall talen för perioden 1751—1900 satta = 1,000 och talen för åren 1835—1900 beräknade i proportion härtill.

Tab. B.

Befolkningens relativa fördelning efter ålder¹⁾.

Ålder.	Åren 1751—1900.	År 1835.	År 1840.	År 1845.	År 1850.	År 1855.	År 1860.	År 1865.	År 1870.	År 1875.	År 1880.	År 1885.	År 1890.	År 1895.	År 1900.
A) På 1 million hufvudare.															
0—5 år	124,001	130,848	123,168	126,611	125,686	128,377	133,070	132,159	117,807	124,503	123,253	122,062	121,757	117,628	114,606
5—10 »	107,415	110,482	110,028	103,731	106,631	104,942	105,688	112,313	116,250	103,904	106,477	107,823	109,319	109,300	106,652
10—15 »	99,420	110,832	104,001	102,326	99,895	99,101	96,277	96,002	106,486	107,258	96,249	98,646	101,906	102,461	103,062
15—20 »	92,401	96,939	107,131	99,319	97,701	92,837	91,741	88,229	90,697	98,393	98,986	89,029	90,441	93,985	94,464
20—25 »	81,218	81,253	87,097	95,794	89,238	87,168	81,174	83,177	78,619	81,238	86,106	86,611	72,892	77,096	82,860
25—30 »	70,740	69,214	75,590	79,320	87,748	80,945	79,427	73,000	72,906	69,467	70,899	74,586	72,546	64,404	69,173
30—35 »	70,217	68,549	63,299	68,802	73,071	80,561	73,759	71,499	65,848	65,012	63,122	63,081	66,317	65,845	68,738
35—40 »	61,007	64,497	61,667	66,974	62,262	66,069	73,438	66,262	65,108	59,038	59,788	57,305	57,889	61,022	60,455
40—45 »	57,722	60,428	58,038	55,935	51,376	55,799	59,621	65,596	60,051	58,394	54,075	54,638	52,929	59,443	56,180
45—50 »	51,541	49,365	53,045	50,859	48,534	44,929	49,497	52,863	59,187	53,710	53,020	49,351	50,501	48,767	48,958
50—55 »	45,341	42,059	43,140	46,258	44,419	41,925	38,841	43,235	47,104	52,368	48,243	48,094	45,318	46,152	44,328
55—60 »	38,850	36,979	35,159	35,996	38,751	37,040	35,314	33,062	37,815	40,798	46,089	43,050	43,528	40,759	41,264
60—65 »	31,873	27,331	31,947	30,176	30,305	31,384	30,040	28,952	27,861	31,603	31,770	39,991	37,804	38,066	35,487
65—70 »	24,339	21,896	19,740	22,066	20,947	21,764	24,144	23,078	22,906	21,916	25,506	28,582	28,574	31,482	31,695
70—75 »	16,004	15,453	14,111	13,582	14,846	14,125	14,598	16,801	16,135	16,386	16,055	19,266	22,097	25,718	24,163
75—80 »	9,448	8,643	8,141	7,946	7,476	8,470	8,060	8,797	9,945	9,704	10,474	10,400	13,041	14,556	17,160
80 o. öfver	5,845	5,232	4,698	4,905	4,614	4,564	5,008	4,975	5,375	6,248	6,888	7,485	8,141	9,316	10,665
Summa	1 mill.	1 mill.	1 mill.	1 mill.	1 mill.	1 mill.	1 mill.	1 mill.	1 mill.	1 mill.	1 mill.	1 mill.	1 mill.	1 mill.	1 mill.
B) Medeltalen 1751—1900 satta = 1,000.															
0—5 år	1,000	1,055	993	1,021	1,014	1,035	1,073	1,066	950	1,004	994	984	982	949	925
5—10 »	1,000	1,029	1,024	966	993	977	984	1,046	1,082	967	991	1,004	1,018	1,018	993
10—15 »	1,000	1,115	1,046	1,029	970	997	968	968	1,071	1,079	968	992	1,025	1,031	1,037
15—20 »	1,000	1,049	1,159	1,075	1,057	1,005	993	955	980	1,065	1,071	964	979	1,017	1,022
20—25 »	1,000	965	1,034	1,137	1,060	1,035	964	988	933	965	1,022	1,028	866	915	984
25—30 »	1,000	902	985	1,034	1,143	1,055	1,035	951	950	905	924	972	945	839	901
30—35 »	1,000	976	901	980	1,041	1,147	1,050	1,018	938	926	899	898	944	938	837
35—40 »	1,000	1,008	963	890	973	1,032	1,147	1,035	1,017	923	934	895	904	953	945
40—45 »	1,000	1,047	1,005	959	890	967	1,033	1,136	1,040	1,012	937	947	917	926	973
45—50 »	1,000	958	1,029	987	942	872	960	1,026	1,148	1,042	1,029	958	980	946	950
50—55 »	1,000	928	951	1,020	980	925	857	954	1,039	1,155	1,064	1,061	999	1,018	978
55—60 »	1,000	952	905	926	997	953	909	851	973	1,050	1,186	1,108	1,120	1,049	1,062
60—65 »	1,000	857	1,002	947	951	985	942	908	874	992	1,091	1,255	1,186	1,194	1,113
65—70 »	1,000	900	811	907	861	894	894	992	948	941	900	1,048	1,174	1,379	1,302
70—75 »	1,000	931	850	818	894	851	897	1,012	972	987	967	1,160	1,331	1,549	1,455
75—80 »	1,000	915	862	841	791	896	853	931	1,053	1,027	1,109	1,101	1,380	1,541	1,816
80 o. öfver	1,000	895	804	839	789	781	857	851	920	1,069	1,178	1,281	1,393	1,594	1,825
Summa	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

¹⁾ För åren 1751—1855 äro siffrorna i enlighet med de korrigerade talen i Statistisk Tidskrift, häft. 129.